

ESPAI D'OPINIONS**Nº12****Jaume Sitjar Ramis****President****Associació de Treballadors
Autònoms de Balears (APTA)****ELS AUTÒNOMS DE BALEARS AVUI**

Els treballadors autònoms hem sortit a la llum darrerament després de ser uns oblidats durant molts d'anys; érem tractats com una cosa rara, com diu el nostre règim de seguretat social, "especial". Afortunadament això ha canviat i a poc a poc anam ocupant el nostre lloc.

Durant el Mutualisme Laboral, abans de 1967, el treballadors autònoms també tenien les seves mutualitats laborals amb un sistema financer propi que fins i tot permetia atorgar crèdits personals (el que ara coneixem com a micro-crèdits) i d'altres prestacions assistencials ben interessants: importants ajuts per ulleres, per pròtesis, per operacions quirúrgiques, etc.

La gran reforma de la seguretat social espanyola de 1967 va suposar la desaparició d'aquestes mutualitats laborals d'autònoms -i d'altres- per integrar-se al que ara denominen Sistema de la Seguretat Social. En aquell temps hi havia molts règims especials; ara són molts menys i la tendència apunta a que només en quedin: el general i l'especial d'autònoms, seguint les recomanacions del Pacte de Toledo.

La diferència més important, bàsica podríem dir, entre els dos règims és la forma d'omplir les seves caixes. En el règim general, o de treballadors per compte aliè (RGSS), es l'empresari el que ha de fer les aportacions –cotitzacions socials, 6/7 parts del total aproximadament- i també l'encarregat de recaptar i pagar les petites aportacions dels treballadors, que suposa l'altre setena part. Convé recordar que Espanya és un dels països europeus on menys paga el treballador a la seguretat social (de promig, menys de 100 euros al mes, i bàsicament per a la seva jubilació). L'empresari paga per dies de feina o alta i amb 30 dies de retard.

Per la seva banda, el règim especial dels treballadors per compte propi o autònoms (RETA) carrega tota la seva recaptació sobre la figura de l'autònom, com no pot ser d'altra manera, que suporta tan les 6/7 parts de l'empresariat com la seva pròpia setena part i ell, només ell, és el responsable del seu pagament.

Qualcú ha dit que el RETA és un règim “a la carta” i és ben cert. Al règim general (RGSS) les cobertures o prestacions són uniformes i iguals per tots els seus membres –la gran majoria dels treballadors- i la seva cotització es fa sobre el salari real, aplicant-li un percentatge o tipus de cotització. El salari és la base de cotització, i el resultat del percentatge és la quota a pagar. Les prestacions de jubilació, de viduïtat, d’orfandat, d’invalidesa, de malaltia, d’accidents o d’atur es calculen sobre la base reguladora, que és un promig –distint per cada contingència- i que s’acosta al salari real. I tots els treballadors tenen les mateixes cobertures o contingències.

Al RETA això no funciona així: el treballador autònom tria la seva base de cotització, és a dir el “sou” que regularà les seves prestacions econòmiques i també pot triar les seves cobertures o contingències: si vol cobrar quan està de baixa per malaltia hi afegirà un poc; un altre poc si vol estar cobert per accidents laborals i encara un afegitó més si vol tenir una mena “d’atur”, que s’anomena “prestació per cessament d’activitat”. Com si fos una assegurança de cotxe: obligatòria, a tercers, a tot risc, etc. Tot això per mesos complets, no per dies, i corrents.

L’autònom, quan comença la seva activitat i es dona d’alta, el primer que pensa és d’on pot treure doblers per finançar la seva nova activitat: despeses inicials, lloguers, permisos, projectes, inversions, material, etc. I deixa pel final la seva pròpia assegurança, optant per la base i les cobertures mínimes. Gran error que a la llarga pagarà car.

Més endavant, diu, ja canviaré, però sempre hi ha ous o colomins que ho fan deixar i passen els dies i els anys i segueix cotitzant pel mínim, fins que un dels seus treballadors que va contractar al començament diu que es vol jubilar i cobrar una bona pensió, potser de 1.200 euros cada mes. Quan finalment li toca el torn a ell, pocs anys després, li queden només 700 euros mensuals mal comptats. Ell, i sobre tot la seva dona a la majoria dels casos, es peguen tocs pel cap i si no tenen un raconet queden amb un pam de nassos.

I és que la Seguretat Social sospita del treballador autònom per naturalesa i per això no li permet augmentar com i quan vulgui la seva base de cotització i cada vegada li posa més entrebancs d’edat i de límit de base. Igual que quan està de baixa un parell de setmanes per malaltia o accident està molt més controlat per la Inspecció mèdica, mentre que un treballador per compte aliè pot estar mesos i mesos sense que la Inspecció el cridi.

Per altra banda, les seves prestacions econòmiques de la seguretat social tenen unes certes peculiaritats que avui en dia no estan suficientment justificades. Aquesta és una raó per la que el treballador autònom no vol pagar més, perquè creu que rebrà menys.

Però a poc a poc les coses han anat canviant. Les recomanacions del Pacte de Toledo diuen que les prestacions, i també les cotitzacions, han d’anar convergint fins que l’única diferència primordial serà el responsable del pagament de les quotes.

A nivell de drets també han canviat, i molt. Ja fa uns deu anys que alguns varen voler veure els drets del treballadors autònoms negre sobre blanc a les planes –ara digitals- del BOE. Es varen redactar esborranys d'Estatuts molt ambiciosos (contemplaven fins i tot el dret de vaga del treballador autònom). Finalment, a l'any 2007 es va aprovar per consens l'Estatut del Treball Autònom (vegeu la curiosa matisació, no del treballador autònom, sinó del TREBALL). I ara fa un any s'aprovà la Llei de la prestació per cessament d'activitat (semblant, que no igual ni molt manco, a l'atur del Règim general), que és una altra passa endavant pels treballadors autònoms.

Però, qui forma aquest col·lectiu de més de 3 milions de persones a Espanya i unes 80.000 a Balears? Per començar, tots els empresaris individuals amb treballadors als seu càrrec i també la gran majoria d'administradors de societats mercantils. I també els treballadors autònoms que no tenen treballadors al seu càrrec: venedors, artesans, professionals lliberals, comerciants, industrials, transportistes, mecànics, etc. I dins aquests encara hi ha una subespècie: la dels treballadors autònoms econòmicament dependents, coneguts como a TRADE; és a dir, aquells que fan feina sols i depenen d'un sol client. Tots tenim al cap algun exemple: muntadors, transportistes, professionals del disseny, de la venda, de l'ensenyament, de la medicina, del periodisme, etc. La Llei ha previst pels TRADE uns drets especials, que els situa al mig entre un empresari i un treballador, una espècie de “tercera via” que, amb la tendència actual d'externalitzar feines de les grans i mitjanes empreses, han sorgit com a bolets, moltes vegades com a falsos autònoms. Per ells, pels TRADE, s'ha creat una espècie de conveni col·lectiu denominat “Acuerdo de Interés Profesional” (AIP) que pretén regular els drets d'un col·lectiu determinat, negociat amb l'altra part, l'empresa. Un dels exemples paradigmàtics és el cas del distribuïdors catalans de Donuts. Però tant la figura del TRADE, que han d'exigir del seu empresari la signatura d'un contracte –o la conversió del contracte mercantil amb un de TRADE- com, més endavant, la negociació d'unes condicions mínimes de caràcter col·lectiu dins un AIP, són tasques llargues i dificultoses, per una banda pel desconeixement i per l'altra per por, ja que no són poques les empreses que diuen: “això és el que hi ha i si demaneu res més, ja sabeu on és la porta”. I en la situació actual s'estimen més seguir fent feina amb menys drets, per poder seguint pagant les lletres del seu camió, per exemple.

Per altra banda, l'Estatut del Treball Autònom reconeix drets col·lectius, com ara el de fundar associacions de treballadors autònoms per defensar els seus drets, individuals i col·lectius. Aquestes associacions no són ni sindicats, doncs no són treballadors per compte d'altre, ni patronals, ja que no tots són empresaris. S'ha creat una nova figura –un altre cop, una “tercera via”- que ha de representar i defensar els interessos del 20 per cent de la població laboral. La llei reconeix drets col·lectius i ordena a la Administració que a l'hora de les polítiques d'ocupació i formació ens tinguin en compte. Però a hores d'ara el més habitual és que encara no hi pensin –no hi estan acostumats- i constantment hem de suggerir esmenes legislatives, demanar canvis reglamentaris, exigir presència a taules i consells, etc.

Ara que venen les eleccions autonòmiques segur que tots els partits inclouran dins els seus programes qualche referència als autònoms, quan durant tota la legislatura s'han preocupat poc de millorar les condicions d'aquest col·lectiu. Només com a exemple, a Balears hi ha una gran diferència entre el nombre d'autònoms als mesos d'estiu i d'hivern. Són els 7.000 autònoms d'activitats estacionals: comerços turístics, petits bars i restaurants, "xiringuitos", transportistes, guies, etc. que no poden fer feina als mesos de fred i que per tant deixen de cotitzar. Són els Autònoms Fixos Discontinus. Ara, que canviaran els requisits per a la jubilació, ho tindran molt difícil arribar al mínim d'anys per poder jubilar-se i molt més difícil, per no dir impossible, arribar als 38'5 anys que permeten tenir el cent per cent de pensió. El treballadors fixos discontinus del règim general tenen dos avantatges: durant la temporada baixa segueixen cotitzant si estan a l'atur i, si no és així, els seus mesos compten per 1,5 a l'hora de jubilar-se. Creiem que el Govern de les Illes Balears s'hauria de preocupar per aquest 7.000 autònoms que tindran una jubilació molt baixa el dia de demà. Solucions n'hi a l'abast.

Aprofito per proposar un repte als partits polítics: que incloguin aquesta vella i justa reivindicació al seu programa electoral autonòmic. Que s'atreveix?